TUNTURILATU

LAPINKÄVIJÄIN LEHTI • JULKAISIJA TUNTURILATU RY • N:o 2/1979

Väinö Friman

Kerrontaa Lemmenjoelta, Miessin ja Jäkälä-äytsin kultapuroilta

Jaakko Isola

Vaelsimme ruskan aikaan v. -78 kohti Jaakko Isolan majapaikkaa Miessillä. Saavuimme illansuussa hänen kämpälleen ja kättelimme iloisina jälleennäkemisestä. Välittömästi kiirehti Jaska kahvia keittämään ja haki ullakolta korppuja. Kahvia juodessa puhelimme kuulumisia. Uutiset maailman menosta eivät Jaskaa kiinnostaneet, vaan hän palasi aikoihin, jolloin oli Sotajoella kaivamassa kultaa, ja vielä aikaisempiin aikoihin Petsamossa. Petsamossa kultaa tulikin hyvin ja hän piilotti sen palaneen saunan raunioihin. Mutta kuinka ollakaan, tuli sota ja Jaska joutui sotaan. Sota päättyi ja Suomen raja siirtyi ja sinne jäi Petsamoon Jaskan kullat. Tämä ei Jaskaa tyydyttänyt ja niin hän päätti lähteä kultaansa hakemaan. Saariselältä hän meni rajan yli ja haki kullat, vaikka naapurin koirista oli riesaa! !

— Missä kultasi nyt ovat, kyselin, johon Jaska vastasi että siellähän ne mistä ne on löydettykin, ja Jaska nauraa hykersi pääile.

Ilta oli pitkälle kulunut ja hyvästelimme. Lupasimme tulla aamulla ruokaa laittamaan. Viimeisinä sanoinaan Jaska sanoi: "Kyllä te latulaiset olette sitä rehdeintä ja parhainta porukkaa täällä kairassa." Oli rohkaiseva tällainen tunnustus mieheltä, joka vuosikymmenet oli seurannut kulkijoita.

Aamu koitti ja me saavuimme Jaskan kämpälle, mutta oli ihmeen hiljaista, eikä ollut vastaanottajaa. Ovi oli kuitenkin auki ja tapasimme Jaskan sängystään jo kangistuneena. Uuttera uurastaja oli siirtynyt viimeiselle kultapurolle. Saattelimme hänet matkaan virrellä: "Taivaaseen käy matkamme, maa ei viihdyttää saa meitä, Kaanaan maahan kuljemme koleoita korpiteitä, täällä täytyy taivaltaa, taivaassa on isänmaa."

Veikko Nevalainen vaikutti Lapin kultamailla yli 30 vuotta. Hänen lähtönsä oli järkyttävä, sillä hänet löydettiin kämppänsä raunioista palaneena. Tämä kämppä Jäkälä-äytsillä oli meillekin hyvin tuttu, sillä monet kerrat olemme siellä saaneet nauttia Veikon ystävyyttä.

Me Veikon ystävät pystytimme Veikolle muistomerkin hänen kämppänsä raunioille. Pronssilaatassa on kirjoitus:

Kultamies Veikko Nevalainen
kaivoi kultaa Lemmenjoella
30 vuotta ja paloi tässä
kämppänsä mukana 26. 9. 1978

Veikko Nevalainen

Veikko Nevalaisen muistomerkki Jäkälä-aytsillä

TÄSSÄ NUMEROSSA MM.

Operaatio tunturiluuta ..... s. 2
Suomen ja Norjan rajasta ... s. 2
Ei aivan karhunpesään ..... s. 3
Keskustelua kerhojen nimistä s. 4
Njellä ja Karhulan tunturisusikerho toiminut 10 vuotta s. 4
Kerhojen kuulumisia ..... s. 5
Värriön kairassa ..... s. 6
Kasveja tuntureilta ..... s. 6
Ukkotammion viesti ..... s. 7
Sudet 1979 ..... s. 8

Puheenjohtajan tähdenvälejä

Aika kuluu ja miehet vanhenee. Kiitokset kaikille tunturilatulaisille viimekesäisistä muistamisista. Lämmitti mukavasti ja pisti vähän miettimäänkin.

Mutta ensin mainioon asiaan. Olettamusteni mukaisesti tunturilatulaiset hoitivat esimerkillisesti osuutensa Tunturiluuta 1979:ssä. Porukka teki työt — kiitokset kaikille osallistujille — ja Yrjö Suurniittu organisoi hommamme. Ja Petteri Wäänäsen edellisen operaation viitoitukset näkyivät vielä tiellä ohjaten. Hieno ideamme on syntymässä kansanliikkeeksi, jolloin sillä on jo voimaa ja kantavuutta.

Kävikö nyt sitten myös niin, että talkoovoimamme hupenivat yhteen isoon asiaan. Omien kämppien kunnostamiseen ei sitten tahtonut löytyä apua. Ja kuitenkin Pekka Huttunen tarvitsee sitä. Muuten vastuu kasvaa ylivoimaiseksi. Omien kämppien ja palstojen käyttö asettaa meille myös velvoitteita. Kunnossapitotyö on arkista ja vähän näyttävää, mutta yhtä tärkeätä kuin rakentaminen ja uuden luominen palstoillamme. Mielestäni johtokuntamme jäsenet ovat vastanneet esimerkillisesti saamistaan tehtävistä. Pitäisi ehkä miettiä, miten jäsenistöönkin saataisiin myönteinen ja aktiivinen ote rutiiniasioittemme hoitamisessa.

Tässä yhteydessä korostaisin nuorten merkitystä toiminnassamme. On ensiarvoisen tärkeätä saada heidän panoksensa suunnattua myös yhteisiin hankkeisiimme ja antaa heille mahdollisuus kasvaa vaativankin vastuun kantamiseen. Samalla on tullut mieleeni, että olisikohan nyt aika "aatteellisen" keskustelun aloittamiselle ja käymiselle. Onko Tunturiladun toiminnassa vähän "astian makua" huolimatta vireästä tunturikerhotoiminnasta. Ja onko niin, että nykyinen puheenjohtaja on liian "säilyttävä" elementti, jonka sietäisi antaa tilaa uusille voimille ja ideoille. Asiaa kannattaa harkita myönteisesti ja valmistella hyvin.

Toinenkin reiluun tunturihenkeen liittyvä asia on ollut mielessäni. Eräretkeily toimintamuotona on jotenkin joutunut puolustuskannalle. Olisiko eräretkeilyn haittavaikutusten korostaminen ja mahdollisuuksien rajoittamis- ja aitaamispyrkimys jo alitajunnan tasolta tunkemassa raskauttavana tekijänä ajatteluumme ja tuntoihimme. Olemmeko jättäytymässä "aivopesun" uhreiksi. Olisiko jälleen korostettava eräretkeilyn myönteisiä, elähdyttäviä ja henkisiä ja fyysisiä voimavaroja kirvoittavia puolia. Eräretkeily on edelleenkin hienon kokemuksen tarjoavaa "suurta seikkailua", kiusaus, johon on ihana langeta. Viimekesäinen Kebnekaiselle nousuni muistutti asioiden tästäkin puolesta.

Tänä vuonna vietämme susivihkiäisiämme Tampereella, juhlimme "Mansen" mukana. Kaikkien tunturilatulaisten onnittelut vireälle kaupungille ja Kolbmalaisille sen arvon mukaisina asukkaina. Iloisiin tapaamisiin Tampereella.

TUNTURI-LATU r.y.

● **JOHTOKUNTA**

puheenjohtaja
Antero Tarvainen

varapuheenjohtaja
Yrjö Suoniittu

jäsenet: Toivo Harjanne, Anja Huhtala, Pekka Huttunen, Alpo Mäntynen, Raimo Niklander, Anja Pere-Kinnunen, Jussi Saarinen.

sihteeri: Vappu Hietala, Steniuksentie 37 B 9 00320 Helsinki 32

jäsenkortistonhoitaja: Eila Lehtonen, Poutamäentie 4 B 18 00360 Helsinki 36 puh 558 399

rahastonhoitaja: Anneli Peltonen Alkutie 27 00660 Helsinki 66

kuva-arkistonhoitaja: Erkki J. Tolvanen, Tapolanrinne 10 01760 Vantaa 76, puh. 90-897 656.

postilähetykset ja juoksevat raha-asiat hoitaa: Elvi Zweygberg, Suomen Ladun toimisto Korkeavuorenkatu 25 A 00130 Helsinki 13 puh. 90-170 101

● **JÄSENLEHTI**

Tunturilatu, vastaava toimittaja Antero Tarvainen
Toimitussihteeri: Anja Pere Nuijatie 5 B 21 01650 Vantaa 65 puh. 90-845581 (k) 90-594411

● **TUNTURIMAJAT**

Susikyrö — Enontekiö
Susi-Talas — Inari
Rakennuspäällikkö Pekka Huttunen Joukontie 27 76100 Pieksämäki

● **SUSIVALIOKUNTA**

puheenjohtaja Raimo Niklander

jäsenet: Reino Kärkkäinen, Sirkka Laakso, Kauno Laine, Väinö Martikainen, Ulla Saarinen.

● **TUNTURIKERHOT**

KUOKTE (2) Hyvinkää
puheenjohtaja Veikko Laine sihteeri Anja Pajunen Erkylänkatu 21 05820 Hyvinkää 2 puh. 914-28901

KOLBMA (3) Tampere
puheenjohtaja Väinö Martikainen sihteeri Matti Rekola. Saarenvainionk. 1. F. 41 33710 Tampere 71 puh. 931-634 406.

NJELLÄ (4) Pieksämäki — Mikkeli
puheenjohtaja Pekka Huttunen sihteeri Eila Hämäläinen Nuijamiestenkat 22 B 12 50100 Mikkeli 10 puh. 955-12843

VIHTTA (5) Vaasa
puheenjohtaja Jussi Sillander sihteeri Oiva Lehtonen Kirkkopuistikko 3 C 65100 Vaasa 10

SIETSA (7) Iisalmi
puheenjohtaja Kauko Härkönen Asevelikatu 10 74100 Iisalmi

KAVTSI (8) Helsinki
puheenjohtaja Jussi Saarinen sihteeri Inga Bergman Untamontie 6 C 00610 Helsinki 61 puh. 90-795882

OUTSI (9) Jyväskylä
puheenjohtaja Jouko K. Järviö sihteeri Ritvis Loimio Puistotori 6 A 16 40100 Jyväskylä

KUHTTA (6) Helsinki — Vartiokylä
puheenjohtaja Alpo Mäntynen sihteeri Kaarina Kiesiläinen Kasteholmantie 1 00900 Helsinki 90 puh. 90-339147

LOGE (10) Turku
puheenjohtaja Hemmo Kivilaakso sihteeri Pirkko Nylund, Käsityöläiskatu 1 D 97 20100 Turku 10

Keski-Uusimaa Oy, Kerava 1979

OPERAATIO TUNTURILUUTA 1979 TOTEUTUI

Lisää Tunturiluuta-operaation kuvasatoa julkaisemme seuraavassa numerossamme.

Tunturilatulaiset osoittivat jälleen voimansa suorittamalla osuutensa Tunturiluuta-operaatiosta sataprosenttisesti. Tämä — niinkuin aikaisemmatkin tempauksemme — vahvistavat sitä käsitystä, joka yleisesti tiedostetaan järjestömme yhteydessä. Tunturilatulaiset tuntevat vastuunsa ja kantavat huolta eräretkeilyn tulevaisuudesta. Toivomme meidän ja meidän kanssamme tunturiluutaan osallistuneiden muiden järjestöjen esimerkin vaikuttavan ja velvoittavan kaikkia retkeilijöitä huolehtimaan erämaiden luonnon sekä autiomajojen siisteydestä.

Tunturiladun operaatioalueille (Käsivarsi, Nunas/Naskama, Sarmi) suuntasi kaikkiaan 18 eräretkiryhmää matkansa haravaa ja lapiota kantaen. Lisäksi ilmoittautui muutamia eräretkiryhmiä, jotka suorittivat tunturiluuta-operaationsa muilla alueilla, mm Näkkälän itäpuolella, Paistuntureilla, Muotkalla ym. Tietoon on myöskin tullut, että tunturilatulaisia on ollut monen muun eräretkiporukan mukana suorittamassa urakkaansa. Heille kaikille jo tässä yhteydessä lämmin kiitos suorituksestaan.

Näin tuoreeltaan voidaan todeta, että eniten töitä teetti Käsivarren alue, kuten etukäteen oli arvattavissakin jo kohteiden lukumäärästä. Turhaan ei kuitenkaan Sarmin eikä Korsan seuduilleKkaan lapiota ja haravia kannettu. Kivikkoinen maasto pusersi toisenkin hikipisaran siellä missä käymälälle tai roskille jouduttiin uusi kuoppa kaivamaan. Ja voi sitä pullojen ja purkkien määrää, joka kattoi suosituimpien autiomajojen ympäristöjä! Muovipusseja sekä erilaisia paperi- ja pahviroskia poltettaessa paloi nuotio tuntikaupalla varmaan monenkin autiomajan lähettyvillä. Niissä nuotioissa pehmeni kyllä lukemattomat säilykepurkitkin perusteellisesti. Autiomajat siistiytyivät niin, että oli ilo tulla sisälle ja aterioida puhtaaksi pestyn pöydän ääressä. Laverien nurkista ja alta hävisivät vanhat ja haisevat rievut ja patjantähteet ym. Ja moni huonoksi haukuttu hella rupesi vetämään iloisesti ahkerien nuohoojien jäljiltä.

Käsivarressa suoritettua operaatiota helpotti hieman se, että rajavartiosto lupasi osallistua Tunturiluutaan ja siivota omat majansa. Siitä huolimatta Tunturiladun ryhmät toimivat tehokkaasti myös monilla retkeilijöiden suosimilla rajavartioston majoilla. Toinen operaatiota helpottanut seikka oli se, että Länsi-Lapin aluemetsänhoitaja kielsi roskakuoppien kaivamisen Käsivarren varsinaisilla tundra-alueilla, siis alueilla, missä ei tunturikoivu enää kasva. Joidenkin majojen ympäristöön olisikin kuopan kaivaminen ollut raskasta joskus mahdotonta. Siellä hoksaavaiset "luutalaiset" rakensivat roskille kivistä kuopan, joka sulautuukin aika hyvin ympäröivään rakkaan, ellei kohoa kovin korkeaksi.

Lopputoteamuksena Tunturilatu ry:n osuudesta siivousoperaatioon voidaan sanoa, että ottamamme urakka tuli suoritetuksi lähes viimeistä kohdetta myöten. Huomioiden nimettyjen alueittemme ulkopuolelle suoritetut siivouseräretket, suoritimme osuutemme jopa kukkuramitoin. Olemme siis toimineet esimerkillisesti. Ettei omakehu kuitenkaan pääsisi liikaa paisumaan, on varoituksen sormi nostettava pystyyn. Tässä hiljan kuulin jälleen lapinasukkaan heittävän herjan retkeilijän (turistin?) niskaan luonnon roskaamisesta. Pitäkäämme me tunturilatulaiset aina mielessämme, että huolehdimme muulloinkin kuin tällaisen siivoustempauksen aikana osuudestamme Lapin luonnon säilymisestä puhtaana. Ehkä silloin tuollaisten väitteiden kärki kääntyy vähitellen sinne, minne se todella olisi suunnattava.

Yrjö Suuniittu

Mahtava ja moni-ilmeinen on roskakasa, joka odottaa kätkemistään.

"Ahkeruus on ilomme", mutta vakavaksi on roskakuopan kaivu vetänyt 13 vuotiaan helsinkiläspojan, Jouni Jalon ilmeen.

Suomen ja Norjan rajasta

Lukemattomat retkeilijät vaeltavat vuosittain Lapissa Suomen ja Norjan rajan tuntumassa, toiset seuraillen rajaa ja ihaillen maisemia vaikkapa jonkin tunturin huipulla sijaitsevan rajapyykin äärellä. Toiset taas vaeltelevat Norjankin puolella ylittäen rajan luvallisista paikoista, joita ovat Kilpisjärven, Kivilompolon, Karigasniemen, Utsjoen, Nuorgamin ja Näätämön ylityspaikat. Jotkut retkeilijöistä ylittävät rajan luvattomista paikoista, jollaisiksi näyttää muodostuneen kolmen valtakunnan pyykin, Saarijärven, Lossujärven, Haltin, Somasjärven ja Pulmangin seudut. Monetkohan meistä ovat tulleet ajatelleeksi tarkemmin sitä, miten tämä raja on aikojen kuluessa muodostunut.

Asiaa käsittelevistä kirjoituksista käy selville, että rajamme Norjaa vastaan on monivaiheisten ja pitkällisten suunnittelujen ja neuvottelujen tulos.

Jo keskiajalla suomalaiset olivat yhteydessä lappalaisiin Jäämeren rannalla, mutta siellä pyrkivät isännöimään myös norjalaiset, vienankarjalaiset ja mahtava Novgorodin valtakunta. Eri "verottajien" kesken syntyi luonnollisesti riitaisuuksia ja monet rauhanteot ja sopimukset ovat olleet vaikuttamassa Jäämeren omistukseen.

Tilanne rauhoittui joksikin aikaa, kun v. 1323 Ruotsin ja Novorodin välillä solmitussa Pähkinäsaaren rauhassa Suomen raja Venäjää vastaan määrättiin kulkemaan Rajajoesta todennäköisesti Pyhäjoen kautta Pohjanlahteen. Tästä seikasta on kuitenkin eri tutkijoiden kannanotoissa erilaisuuksia. Rajan muodostumiseen näyttää myös vaikuttaneen v. 1595 Ruotsin ja Venäjän välillä solmittu Täyssinän rauha, jolloin Suomen itäraja vedettiin Iivaarasta Inarijärven kautta Varanginvuonoon ja edelleen Jäämereen. Tämä raja ei niinkään ollut valtioiden välinen raja, vaan se koski veronkantoalueiden rajoja Jäämeren alueella. Knäredin rauhassa v. 1613 Ruotsi joutui luovuttamaan Tanska-Norjalle oikeutensa Titis- ja Varanginvuonon välillä Jäämeren rannalla asuviin lappalaisiin. Valtakuntien välisiä rajoja ei tässäkään sopimuksessa määritelty.

Rajariidat eivät siis loppuneet vieläkään. Suuren Pohjan sodan syttyessä sodanjulistuksessa mainitaan Lapinriidat yhtenä syynä sotaan Ruotsin ja Tanska-Norjan välillä. Kun sitten rauhaa tehtiin olivat osapuolten vaatimukset hyvin ristiriitaisia rajan suhteen. V. 1734 syntyi sopimus rajankäynnistä, mutta varsinaista rajasopimusta ei saatu tehtyä vielä pitkään aikaan. Tanska vaati, että Ruotsilta evätään pääsy Jäämerelle ja että rajaksi tulisi Tenojoki. Kovana kiistakapulana olivat myös Kautokeinon, Karasjoen, Utsjoen ja Inarin alueet, jotka olivat ruotsalais-

Jorbatserten laella sijaitsevan rajapyykin sydänkivi, jossa näkyy silloisen valtakunnan kruunu, hallitsijan nimikirjaimet, pyykin rakentamisvuosi ja pyykin numero. Ruotsin kuninkaana oli v 1751—1771 Adolf Fredrik.

Jatkuu 3. sivulla

Jatkoa 2. sivulta

norjalaista yhteisaluetta ja jota kumpikin valtio vaati omistukseensa. Myös venäläisillä oli verotusoikeuksia Inariin. Vasta syys-lokakuussa 1751 allekirjoitettiin Suomen kannalta merkittävä ns. Strömstadin sopimus, jossa viimeinkin määriteltiin kauan riitoja aiheuttanut raja. Raja seurasi Kölin vuoristojonon kulkua Haltille saakka ja sieltä itään vedenjakajaa myötäillen Peltotunturille, mistä se kulki edelleen Skietsim-, Inari- ja Tenojokia pitkin, jolloin Norja sai mm länsipuolisen osan Utsjokea. Ruotsille jäi muu osa Utsjokea sekä Inari. Rajankäynti alkoi 1752 ja päättyi 15 vuotta myöhemmin Kolmioaiville, mistä edemmäs sitä ei uskallettu määrittää venäläisiä kuulematta.

Venäjää vastaan ei Norjalla ollut määritettyä rajaa ja se oli avoin vielä Suomen sodan päättyessä v. 1809, jolloin Suomi Haminan rauhanteon yhteydessä liitettiin Venäjään mukaanluettuna Muonionja Tornionjokeen ulottuva osa Länsipohjaa. Vasta v. 1826 solmivat Norja ja Venäjä sopimuksen rajasta, joka määrättiin kulkemaan Paats- ja Vuoremijoessa. Tämä rajasopimus aiheutti voimakasta tyytymättömyyttä Suomen taholta, koska sopimus tehtiin kokonaan Suomea kuulematta ja siinä rajoitettiin sekä lakkautettiin suomalaisten oikeuksia. Mielivaltaisesti kiellettiin Suomen lappalaisilta heidän vanhat kalastus-, metsästys- ja poronhoito-oikeutensa Jäämeren rannikolla. V. 1833 määrättiin Suomen raja Venäjää vastaan kohtaamaan Norjan rajan Muotkavaaralla, jossa nykyisinkin on toinen kolmen valtakunnan rajapyykkimme, siis Suomen, Norjan ja Neuvostoliiton yhteinen rajapyykki. Strömstadin sopimuksessa oli määrätty, että raja oli tarkastettava ja korjattava joka 10. vuosi. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan vuoden 1826 jälkeen toimitettiin rajankäynti Suomen ja Norjan välillä v. 1846, jolloin raja tarkastettiin Vuoremijoen suulta Koltajärvelle. Sen jälkeen rajankäynnit päätettiin suorittaa joka 25. vuosi. Ne suoritettiinkin v. 1971 ja 1896–97. Viime mainitussa rajankäynnissä määrättiin raja kulkemaan rajavesistössä syvintä uomaa pitkin ja silloin rakennettiin myös Koltajärvelle Kilpisjärven kävijöille tuttu kolmen valtakunnan rajapyykki, jonka Ruotsi hyväksyi vasta v. 1901 toimitetussa katselmuksessa. Vuodeksi 1921 tarkoitettu rajankäynti siirtyi vuoteen 1925 Suomen itsenäistymisen ym seikkojen vuoksi.

V 1950 suoritettiin rajankäynti ja pieniä muutoksia rajan kulkuun tuli jokirajalla, koska raja määräytyy syvimmän uoman mukaan ja se vaihtelee jonkin verran. Tällaisessa tapauksessa rajankäyntivaltuuskunnan ehdotuksen lopulliseksi hyväksymiseksi tarvitaan Suomen hallituksen, eduskunnan ja presidentin vahvistaminen, koska rajan kulun muuttumisessa on kyse valtakunnan alueen muuttumisesta.

V 1975–76 suoritetun rajankäynnin maastotöiden yhteydessä maalattiin rajapyykkien yläosat keltaisiksi ja siis helposti havaittaviksi. Lähestyttäessä Skietsim-joen latvaa rakennettiin viimeisen maapyykin jälkeen uusi pyykki 2,6 km:n päähän siitä joen varteen selventämään rajan kulkua kuivuneen joenuoman kohdalla. Siitä eteenpäin, siis joen alajuoksulle päin raja kulkee joenuomassa. Suoritetussa rajankäynnissä todettiin Suomella ja Norjalla olevan yhteistä rajaa 726 km, mistä maarajaa 441 km ja jokirajaa 285 km.

Todettakoon lopuksi, että monien retkeilijöiden ihmettely siitä, että Norjan kartoissa Halti-tunturilta lounaaseen raja kaartuu melko pitkälle Suomen puolelle, on vain kartalla oleva virhe. Asia on ollut esillä myös aikaisempien rajankäyntien yhteydessä.

Käytetyt lähteet Maanmittausaikakauskirjat Rajamme vartijat-lehdet Rajankäyntihenkilöstö

Kyösti Lamminjoki

Siellä ne menevät, jäljet vain jäivät.
Valokuvaaja: Eino Häjänen

Ei aivan karhunpesään...

Ei aivan karhunpesään, mutta melkein, lasketteli lappeenrantalainen Enni Huttunen viime talven susiviikolla ja niin muuttui myös susiviikko karhuviikoksi.

Olimme olleet jo muutaman päivän Sustalaassa ja hiihdelleet lähiseutujen rinteitä. Tiistaina päätimme koko joukko lähteä hiukan pitemmälle lenkille Akalauttapäälle. Koska suunniteltu lenkki oli pitkä ja keli upottava, otettiin mukaan vain tarpeellinen, moni jätti kameransakin kämpälle, olihan kuvia jo tullut melkoinen määrä otetuksi.

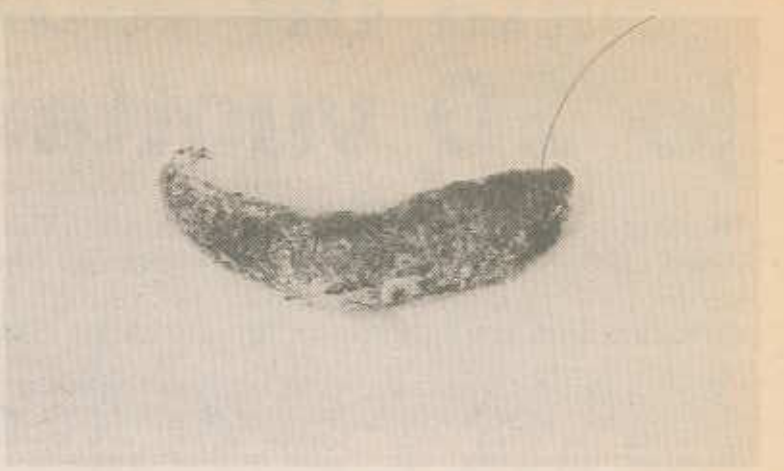
Matka sujui iloisesti rupatellen, kiirettä ei ollut ja 11-henkisellä jaukollamme oli paljon puhuttavaa. Tarkoituksemme oli laskea Pahakurun länsipäähän ja nousta sieltä Akalauttapäälle. Toiset laskevat rinteet nopeasti suorinta tietä vauhdin hurmasta nauttien, toiset taas hitaasti pujotellen ja nautiskellen. Meidänkin joukkoomme mahtui molempien tyylien edustajia, joten hajaannuimme rinteessä melko laajalle alueelle. Mikä tyyli lie ollut Hietalan Anna-Liisalla, kun hän laskun alkupäässä tupsahti hankeen pakottaen näin takanatulevat nopeaan väistöliikkeeseen. Muut ohittivat hänet alarinteen puolelta, mutta Enni teki laajan kaarroksen ylärinteen puolelle joutuen samalla kiertämään erään tuuheaoksaisen kuusen eri puolelta kuin me muut, ja silloin alkoi tapahtua.

Tästä tapahtumisesta on 11 autenttista selostusta, kaikki hiukan erilaisia riippuen kertojan sijainnista ja tilanteen henkilökohtaisesta kokemisesta. Lisäksi on vielä joukko matkalla muuttuneita selostuksia.

Itse olin laskettelemassa etujoukoissa kun takaapäin rupesi kuulumaan tavallista voimakkaampaa meteliä ja erotin sanan " k a r h u j a". Pysähdyin ja vilkaisin takaviistoon ylärinteen puolelle, ja siellähän niitä oli; yksi iso ja kaksi pientä karhua. Pienet keikkuivat kepeästi hangella ja tekivät pieniä sivupyrähdyksiä. Äitinallella oli painoa melkoisesti eikä hanki kestänyt sen alla. Olimme rinteessä niin laajalla alueella, että nalleparka ei tiennyt oikein mihin suuntaan lähteä. Hermostuneena se nousi takakäpälilleen, mörisi uhkaavasti (subjektiivinen mielipiteeni), läimäytti toista pentuaan ja hetken teutaroituaan lähti kiertämään ylärinnettä kohti Pahakurua. Nopeasti häipyi karhuperhe näkyvistämme, emokarhu veti pesuettaan mahdollisimman hyvinnäkösuojassa aina kuusien alta kiertäen.

Tämän totesimme vasta tilanteen mentyä ohitse. Samoin totesimme, että valokuvat olivat jääneet ottamatta. Ei meistä olisi sotakuvaajiksi. Nopein meistä oli Häjäsen Eikka, jonka ottamassa kuvassa loittoneva karhuperhe näkyy pieninä pisteinä.

8. sivulla

Tämä pesästä löytynyt pihkatappi luovutettiin juhlallisesti mukana olleelle Tunturiladun puheenjohtajalle Anterolle.

Karhuviikkolaiset": Antero Tarvainen, Kari Huovinen, Esa Säde, Maija-Liisa Kojo, Pekka Huttunen, Sinikka Kainulainen, Anja Pere-Kinnunen, Anna-Liisa Hietala, Viljo Varpainen, Eino Häjänen. Kuvasta puuttuu sen ottaja ja tapahtuman tärkein henkilö Enni Huttunen.

Tunturiladun kerhoista ja kerhojen nimistä

Palautettu J.K.J:lle, edellisessä numerossa olleen kirjoituksen johdosta.

Ovcci, ovtsi, oftsi, ouhtsi... vai outsi?

Pohjoissaamen lukusana **ovcci,** yhdeksän,on tunturikerhon nimenä "normaalistettu" suomalaiseen asuun **outis,** jossa muodossa sana sekä kuultuna, että luettuna on saamenkieliselle vieras. Tässä on ilmeisesti pyritty eräänlaiseen yksinkertaistettuun tarkekirjoitukseen ääntämisen helpottamiseksi.

Samalla on kuitenkin heitetty lapsi pesuveden mukana mikäli kerholle on todella haluttu antaa saamenkielinen nimi. **Outsi**-asuisena sanasta jää eräs tärkeä sanan tunnistamiseen vaikuttava piirre pois. Saamen kirjakielessä perinteisesti **v**:llä merkitty äänne on konsonantti. Konsonanttiyhtymässä **vc,** jossa jälkikomponentti on soinniton, **v** ääntyy soinnittomana, F-mäisenä ja loppuosaltaan h-maisena. Selostamatta enempää saamen fonetiikan tai fonologian hienouksia, totean, että kirjoutusasu **ovtsi** olisi oikeampi kuin **outsi,** koska nimenomaan konsonanttisen äänteen tuottamisesta ja merkitsemisestä on saamen **ovcci**-sanan sanansisäisen konsonanttiyhtymän alkuosassa kysymys. Kyllähän suomalainen **v**:n osaa sanoa, ja **v** on konsonantti, ei vokaali. Sen sijaan saamen kirjakielen affrikaatta **c**:n korvaaminen **ts**:llä on kyllä helposti perusteltavissa ääntämisen helpottajana, koska **c** = **ts.**

On valitettavaa, jos tunturikerhot ottavat näennäisesti saamenkielisiä nimiä, joiden liiaksi suomalaistettu kirjoitusasu kuitenkin vääristää sanan käsittämättömäksi ja samalla mitäänsanomattomaksi kirjainyhdistelmäksi. Jokaisen kielen kirjoitustapa on sovittu merkkijärjestelmä, johon on totuttu ja jolla on perinteitä. Mielivaltainen muuttelu hämmentää, loukkaa ja suututtaa. Saamen kielen ääntеistö (kaikissa murteissa ja kielissä) on rikkaampi kuin suomen. Saamea ei kirjoiteta äänne- ja kirjainperiaatteella normaaliortografiassa, ainoastaan foneettisessa tarkekirjoituksessa kielitieteessä.

Saamen kirjakielellä on melko pitkä perinne, ensimmäiset kirjalliset muistomerkit ovat vuodelta 1619. Kirjoitustapa on vuosisatojen kuluessa muuttunut, kuten suomen kielenkin. Saamea on tutkittu ja oikeinkirjoitusta kehitelty. Kielentutkijoiden ja -tuntijoiden työ on ollut hedelmällistä. Maallikoiden sinänsä kunnioitettavat yritykset parannella kieltä korvakuulolta ovat jääneet yksittäisiksi kokeiluiksi. Mainittakoon että pohjoissaamen uudessa yhteispohjoismaisessa kirjakielessä kirjoitetaan **ovcci**. Lopuksi sananen **Loge**-nimestä. Sanan perusmuoto saamessa on **logi,** pitkällä **o**:lla. Ainoastaan yhdyssanan alkuosana tai attribuuttina kiinteässä sanaliitossa esiintyy **e**-loppuinen muoto.

Onnistuneita Saamenvaelluksia toivoen ja ystävällisesti tervehtien

Helvi Nuorgam-Poutasuo

Helsingin yliopiston saamen kielen lehtori, Saamelaisvaltuuskunnan I varapuheenjohtaja sekä sivistys- ja kulttuurijaoston puh.joht. Pohjoismaisen saamenkielen lautakunnanjäsen.

Okta, guokte, golbma . . .

Tunturikerhojen nimistä näyttää syntyneen kiistaa, johon on vedetty mukaan jo asiantuntijoitakin — ja yritetty toisaalta peitota muiden asiantuntijoita. Viimeksi J.K.J. ei ole onnistunut löytämään Helsingin yliopiston henkilökohtaista ylimääräistä professoria Mikko Korhosta.

Sivullisena minulle tulee kuitenkin ensimmäisenä mieleen kysymys, mistä on saanut alkunsa tapa nimittää tunturikerhoja saamenkielisillä lukusanoilla? — Ehkä on pelkkää saamelaisen itserakkautta ounastella, että tällä tavoin olisi yritetty luoda Lapin retkeilijöille välitöntä ja tuntuvaa kosketusta saamelaisiin ja saamelaiskulttuuriin, jotka niin helposti jäävät "autioiden" ja "tuntemattomien" maisemien kätköihin. Olisihan tämä kätevä tapa muistuttaa retkeilijää Lapista maana, jossa sentään on ihmisiä ennestään — vieläpä sellaisia, jotka "hallitsevat" tätä maata mm. paikkojen nimenantajina.

Tietysti nämä nimet ovat ulkopuolisille eksoottisia, kuten ovat tunturikerhojen saamenkieliset nimet. Mutta kun uskomme, että tämä eksotiikan tuntu ja kaipuu on vain sen uteliaisuuden alkua, joka tahtoo syventää Lapin tuntemusta, pidämme sitä arvokkaana. Silloin nimet ovatkin enteitä. Enteitä siitä, että kerhojen jäsenet ovat kiinnostuneita asioista ja haluavat avartaa maailmaansa retkeilyllä.

Tuohon avartamiseen kuuluu nähdäkseni se, että kerhojen jäsenet hankkivat — ja heille annetaan — edes sen verran alkeistietoa saamen kielestä, että he osaavat kirjoittaa ja (suurin piirtein) ääntää kerhonsa nimen oikein. Kerhojen välisistä kosketuksista opitaan jo lukusanat yhdestä kymmeneen. Hienoa! Loppujen lopuksi vältyttäisiin sellaisiltakin hölmöyksiltä kuin että saamessa **(samegielas)** ei muka olisi s-kirjainta.

Mitä nyt kirjoittamiseen tulee, niin on muistettava, että saamea on käytetty kirjallisesti 360 vuotta ja pohjoissaameakin (josta lähinnä on kysymys) n. 330 vuotta. Suomi on kirjakielenä vain satakunta vuotta vanhempi.

Laajimmin puhuttua saamea, pohjoissaamea, kirjoitetaan nyt yhtenäisellä tavalla kolmessa Pohjoismaassa. Tässä kirjoituksessa on joitakin erikoisuuksia, kuten on melkein kaikissa kirjakielissä, mutta tuskinpa ne kenellekään eurooppalaiseen kirjaimistoon tottuneelle tuottavat ylivoimaisia vaikeuksia. Edes ylimalkaisen kuvan hankkiminen saamen kielen merkitsemistavasta kuuluu luontevasti saamelaisalueella liikkuvan retkeilijän yleissivistykseen.

Pari esimerkkiä: sanassa **ovcci** 'yhdeksän' **v** kuuluu asemaltaan konsonantteihin, sillä se muodostaa konsonanttiyhtymän **vcc. c** on puolestaan järkeistetty oikeinkirjoitusmerkki, jota vastaa foneettisessa kirjoituksessa samaan tavuun kuuluva **ts.** Kahdennettuna **cc** tarkoittaa samaa pitkänä eli tarkemmin sanoen pitkäalkuisena.

Tämä ei ole mikään opetuskirjoitus, mutta merkitään tähän nyt muutkin lukusanat pienin kommentein:

okta 'yksi', **guokte** 'kaksi', **golbma** 'kolme', **njeallje** 'neljä', **vihtta** 'viisi', **guhtta** 'kuusi', **čieža** 'seitsemän', **gávcci** 'kahdeksan', **ovcci** 'yhdeksän', **logi** 'kymmenen'.

Sanoissa **guokte, golbma, guhtta,** ja **gavcci** ääntyvät samanalkuiset **g**:t kuten suomen **k** ja vanhan oikeinkirjoituksen mukaan kirjoitetaankin **k**:lla, niin että ne voi senvuoksi hyväksyä, etenkin suomenkielisessä yhteydessä. Nelosen nimen alussa on liudentunut *n* (foneettisesti ń) ja keskellä liudentunut geminaatta-l (foneettisesti *l* 'l'. Sanoissa **vihtta** ja **guhtta htt** ääntyy kuten suomen **ht** sanassa **vihta.** Seitsikossa on alussa **č** = **tš** ja keskellä **ž** = **dš**, (lähes soinnillinen). **Gávcci**-sanan **á** tarkoittaa "heleätä a:ta", joka vastaa suomen a:ta. **vcc** ääntyy tietysti samoin kuin sanassa **ovcci.** Sana logi on paras lukea enontekiöläisittäin eli länsimurteiden mukaisesti **looki,** ellei halua opetella itämurteiden häipyvää g-spiranttia. — Helppoa, eikö vain?

Sellaisessa sekamuodossa kuin outsi, ei ole saamenkielen kannalta mitään **vicciä.** Se kuvastaa vain suomalaisten yleistä ja perikummallista halua määräillä koko maailman kielenkäyttöä. Kielten välinen luonnollinen vuorovaikutus on ihan muuta. Sitä voi havainnoida ja seurata aivan muulla tasolla — avoimin mielin, -kuten retkeilijän ja matkailijan sopii.

Samuli Aikio
Pohjoismaisen saamelaisinstituutin os. pääll.
Kielilautakunnan puheenjohtaja

KARHULAN
TUNTURISUSIKERHO

Mauri Tani:

"Siitä on todellakin jo 10 vuotta..."

Näin ne vuodet vierivät. Kai silloin 29. 12. 1969 klo 18.00 elettiin onnellisten tähtien alla. Silloin meitä seitsemän innokasta Tunturisutta kokoontui Karhulan Ladun silloin omistaman hiihtohissin pukukoppiin ajatuksena saada Tunturisusille oma kerho Karhulaan.

Karhulan Ladun tilaisuuksissa oli useasti ollut kahdenlaista puheenaihetta. Osa väestä tarinoi paikallisista tapahtumista, kun taas lapinkävijöiden ryhmä eli omissa muisteloissaan. Siinä piili pieni ristiriita. Niinpä meille tulikin ajatus — niputtaudutaan me Sudet omaksi kerhoksi, niin saadaan kehitellä rauhassa omia rakkaita harrastuksiamme. Niinpä kutsuimmekin Sudet kokoon 22. 1. 1970 klo 19.00 Karhulaan. Kutsua noudatti 32 Tunturisutta.

Allekirjoittanut laati kerholle toimintasäännöt Tunturiladun mallisääntöjen pohjalta. Nämä säännöt niinkuin kerhon perustamisajatuksenkin kokous hyväksyi yksimielisesti.

Perustavan kokouksen puheenjohtajana toimi Erkki Paavola. Kerhoa johtamaan valittiin johtokunta: puheenjohtajana Mauri Tani, sihteerinä Mauri Valtonen, rahastonhoitajana Kerttu Silvennoinen ja jäseninä Emil Sarkeala, Jorma Kattelus, Kai Lang, Meri Päivärinne ja Kalevi Näätänen.

Näin syntynyt kerho sai paikalliselta lehdistöltä hyvän vastaanoton. Isot otsikot "Maailman ensimmäinen Tunturisusikerho perustettu Karhulassa". Meidät oli huomattu ja hyväksytty. Oli hyvä alkaa toiminta.

Jo samana talvena aloitimme laaja-alaisen vetäjä-opaskoulutuksen yhteistoiminnassa Suomen Ladun ja Kansalaisopisto Toukolan kanssa. Tämä 2-talvinen opiskelu takasi meille tärkeän ohjaajatarpeen. Myöskin viime talvena meillä oli lähes vastaavanlainen koulutusoperaatio. Ajatuksemme on, että niin Ladun kuin myös kerhomme toiminta onnistuu, jos meillä vain on kyvykkäitä ohjaajia.

Niinpä me näiden kymmenen vuoden aikana olemme mukavasti pystyneet ohjaamaan uusia ihmisiä Lappiin retkeilemään sekä hiihtäen että patikoiden. Uskomme, että näille sadoille ihmisille olemme saaneet oikeat retkeilijän tavat tunnetuksi. Tätä me pidämme erittäin suuressa arvossa.

Kerhomme omistaa retkeilyvälineitä, joita lainaamme myöskin jäsenistömme ulkopuolelle. Tällä tavoin uskomme auttavamme ihmisiä oppimaan valitsemaan oikeat varusteet kirjavilta myyntihyllyiltä ja ennen kaikkea poistamaan lähdön esteet ensimatkalaiselta.

Kerhollemme on lahjoitettu Kymijoen Ruankosken rantatörmältä hirsimökki. Meillä on rakennuksen kunnostuslupakin, milloin vain alamme toimia?

Kerhomme jäsenistöön kohdistuva toiminta rakentuu pääasiassa kerhoilloista. Näihin iltoihin pyrimme löytämään harrastukseemme liittyviä aiheita sekä alustuksen esittäjän vaikkapa Helsingistä asti. Siinä monasti mukavan teeman ympärillä ilta vierähtää rattoisasti ja aina jotain opitaankin.

Toimintamme huipentuma on pikkujoulumme. Siinä on tilaisuus, jossa uudet Sudet vedetään pesästä ja esitellään susimaisesti laumalle. Tällöin todetaan, että susiaate etenee ja että olemme saaneet uutta nuorekasta verta laumaamme. Meidän joukkomme lähentelee jo 90:tä.

Tunturilatulaisia yhdistävänä maatakäsittävänä tapahtumana ovat Ulko-Tammion retket. Näillä merellisillä päivillä olemme pyrkineet kokoamaan tunturimielisiä yhteiseen neuvonpitoon, vaihtamaan ajatuksia ja olemaan reilusti vapaalla leikkimielisellä ohjelmalla. Ensi kesänä menemme Ulko-Tammioon jo kymmenennen kerran ja juhlan merkeissä.

On ollut mielekästä olla vetämässä nämä 10 vuotta näitä kerhon touhuja. On ollut mukavia ja tarmokkaita ihmisiä, heistä useat jo monia vuosia työtä jakamassa. Niinpä meidän yhteishenkemme onkin ollut erittäin hyvä, niinkuin Susi-sisarilla ja -veljillä pitääkin olla.

Kuten alussa sanoin, kerhomme on syntynyt onnellisten tähtien alla ja niiden samojen tähtien alla kokoonnumme 17. 11. 79 viettämään kymmenvuotisjuhlaamme ja pikkujouluamme täällä Karhulassa.

Haluan kiittää Tunturilatua ja tunturilatulaisia hyvästä yhteistyöstä. Olemme onnellisia ja kiitollisia, kun olemme saaneet olla mukana levittämässä Tunturisusiaatetta aivan kuin yksi teidän oikeista kerhoistanne.

Talvileiripäivät

Tunturiladun talvileiripäivät ja Njellän 10-vuotisjuhla pidetään Pieksämäellä 18 – 20. 1. 1980. Leiripäivien keskuspaikkana on Metsähallituksen omistama Olkonlahden kämppä, jossa on runsaasti majoitustilaa. Telttamajoitustakin järjestyy.

Kämppä sijaitsee Pieksämäen rautatieasemalta n. 6 km:n pituisen hiihtomatkan päässä. Autollakin pääsee perille. Perjantai-iltana 18. 1. -80 on tervetuliaisloylyt odottamassa.

Ohjelma, ajo- ja hiihto-opasteet lähetetään kerhoille myöhemmin.

Kerhoihin kuulumattomat ottakaa yhteys Njellan sihteeriin ohjeiden saamiseksi.

Ystävämme Liisa Kyrö on poissa

Monien tunturilatulaisten tuntema Liisa Kyrö kuoli kotonaan Raattamassa kesäkuun lopulla.

Liisa on ollut ystävämme Susikyrön rakennusvaiheista lähtien. Susikyrön käynteihin ovat useat meistä liittäneet joka kerta vierailun Liisan ja Ilmarin kodissa. Aina yhtä auliisti Liisa kiirehti kahvipannua tulelle ja viihdytti vieraita kertomalla menneistä ajoista Tervakosken, Pallaksen ja Raattaman seuduilla.

Liisa oli eräässä mielessä harvinainen ihminen. Hän oli täysin tyytyväinen elämäänsä. Tämän tyytyväisyyden hän oli lövtänyt lähdettyään pois Helsingistä ja päädyttyään Raattamaan Ilmarin elämäntoveriksi. Kiitollisuutensa onnellisesta elämästään hän toi usein esille.

Liisan henkilökuvaan kuului tarkkailla elämää ympärillään arvostelematta tai tuomitsematta kanssaihmisiään. En ole nähnyt Liisan koskaan hermostuvan tai vihastuvan. Onnellisessa kotielämässään Ilmarin kanssa hän kertoi noudattavansa isältään saamaa ohjetta: "Ei pidä suuttua yhtäaikaa".

Liisa oli nöyrä ihminen. Hän hyväksyi valittamatta sen mitä hänen osalleen oli järjestetty. Onneksi hänellä oli tukenaan Ilmari. Annan suuren arvon sille, että Liisa sai viettää viimeiset elinkuukautensa kotonaan, joka hänelle oli ainoa turvapaikka ja jossa hän niin tyytyväisenä oli elänyt.

Liisa Kyrö säilyy tunturilatulaisen mielessä ystävällisyytensä, tyytyväisyytensä ja nöyryytensä takia.

Liisan viimeinen lepopaikka on Kittilän hautausmaalla.

Eila Wäänänen

Seuraava Tunturilatu-lehti ilmestyy maaliskuun puolessa välissä 1980. Aineiston oltava toimitussihteerillä viimeistään 28.2. mennessä.

Jatkoa 8. sivulta

luja hän on ollut kaksi kertaa. Useista SL:n leiripäivien vaelluskilpailuista on tuloksena ollut hopeaa ja pronssia. Tältä sektorilta lienee työllisin ollut 1978:n leiripäivien vaelluskilpailujen "vetäminen", vaikka ansiolistaan mahtuu Tunturiladun talvipäivätkin. Ehkä suurimpana saavutuksena kilpailutoiminnasta Vännillä on SPR:n EA-joukkuekilpailujen kultamitali 1970.

Vänni on kuulunut susivaliokuntaan vuodesta 1973 alkaen, sekä ollut myös SL:n varustevaliokunnan ja erävaelluskilpailujen työryhmän jäsenenä. Hän on edustanut Tunturikerho Kolbmaa Pirkanmaan Taipaleen järjestelytoimikunnassa ja johtanut sen, sekä SL:n hiihtoretkiä Sata-Hämeen reiteillä.

Ansioistaan latutyössä on Vännille myönnetty SL:n pronssinen ansioplaketti 1971 ja hopeinen ansioplaketti 1976.

Keväinen koskenlasku

Meille retkeilyä harrastaville on luonnonsuojelu tärkeä asia. 29. 4. 79 järjesti Helsingin Luonnonsuojeluyhdistys yhdessä Vantaan Ympäristönsuojeluyhdistyksen kanssa Vantaanjoen laskun. Tempaukseen otti osaa 44 venekuntaa, joukossa myös TUNTURILATU edustettuna omalla veneellään. Soutajana oli Veli Saarinen ja peräsimessä Kalevi Leskisenoja, molemmat kavtsilaisia. Myös kuoktelaisia oli mukana, tosin muiden kuin Tunturiladun tunnuksin varustettuna. Noin 7 km:n pituiseen reittiin sisältyi kolme koskea. Ensimmäinen oli 900 metriä, toinen oli lyhyt mutta jyrkkä ja viimeisessäkin, joka oli n. 400 m pitkä, tunturi vettä ja vauhtia riittävän. Sateisessa ja sumuisessa säässä oli monisatapäinen yleisö seuraamassa tempausta. Sen viimeinen etappi oli Tuomarinkylän kartano, jossa jaettiin kunniakirjat koskenlaskuun osallistuneille.

Muutkin kerhot toimivat. Niitten kuulumisista ensi numerossa.

Kuhttan kuulumisia

On taas aika vierähtänyt viime kuulumisista. On otettu osaa operaatio Tunturiluutaan Sarmin alueella. Jokunen heilutti luutaa muuallakin. On otettu osaa SM-erätaitokilpaan Imatralla huonoin *menestyksin, tapaturma* verotti meitä. On saatu uusia jäseniä, mutta vanhat ovat avioituneet ja kulkevat jänkää kaksin, kunnes taas palaavat takaisin pesäkololle. Tulevia tapahtumia on taas vaellus-perheleiri Lapissa. Tämä järjestetään hiihtoloman aikana uutena kokeiluna. Muut tunturikerhot: kääntykää alueen seurakuntien nuoriso-ohjaajien puoleen, lupautukaa järjestämään kuvailta Lapista, lähtekää vetäjiksi Nuorten kanssa Lappiin.

Kuokten kuulumisia

Alkulausetta yritin miettiä, mutta ah, miten on vaikeaa. Jätämpä pois.

Kerhomme jäsenet ovat vaellelleet taas eri puolilla Lappia. Tunturiluuta ei kuulemani mukaan ole oikein tarttunut kuoktelaisten käteen- missä lienee syy saamattomuuteen? Njellän järjestämillä tunturikerhojen neuvottelupäivillä kävivät Jussi, Reino ja Eikka. Pojat lähettävät terveisiä ja kiitokset.

Tavanomaisten kerhon omien toimintojen lisäksi olemme olleet yhteistyössä Hyvinkään kaupungin nuorisotyönihmisten kanssa. Kerhon edustajat ovat pitäneet sarjan retkeilyä koskevia esityksiä dioilla höystettynä. Viimeisin kurssi-ilta oli kesäkuussa Kytäjärvellä Rytkön leirikeskuksessa, jossa esittelimme retkeilyvälineitä ja opastimme leiriytymisessä. Rakennettiin mm. risulautta vesistön ylitystä varten, jota kurssilaiset mielenkiinnolla kokeilivat ja kummastelivat sen pinnalla pysyvyyttä.

Keväällä kerholta pyydettiin asiantuntija-apua kiinteän luontopolun aikaansaamiseksi Hyvinkään ja Riihimäen välille. Tässä tilaisuudessa oli kerhosta kaksi edustajaa. Leiripäiville Savonlinnassa osallistuttiin. Vaelluskilpailuun osallistui kaksi, eli Pekka ja Eero.

Täällä kotoisilla kankailla pidettiin suunnistusharjoituksia tyttöjen kesken, pojat kun meillä on tekijöitä alalla, eivätkä olleet mukana. Taidettiin siinä kerran ympyrääkin kiertää, mutta mukavaa se sittenkin oli. Kaupungin järjestämään varhaisnuorisotyön näyttelyyn syyskuussa osallistuimme omalla osastolla. Laavu ja rakovalkea vain ei sisätiloissa päässeet oikeuksiinsa.

Samassa tilaisuudessa oli kerholta kaksi diaesitystä. Varhaisnuorisonäyttely oli hyvä tilaisuus kertoa suurelle yleisölle toiminnastamme. Koska emme paljonkaan mainosta esim. lehdissä. Palautetta on jo nyt tullut. Partiolaiset ja seurakuntanuoret ovat yhteistyötä tarjonneet. Nyt emme saa tyytyä vain puhumaan ja myötäilemään, meidän tulisi panna asiat uuteen tärkeysjärjestykseen. Elämään vähän lisää mielikuvitusta ja viitseliäisyyttä, niin olisi monella parempi mieli ja toimintayhteisöllä hauskempaa.

Eräretkiasioissahan he lähinnä olisivat tukea vailla ja porukkana tämä lienee sitä parhainta ja helpointa nuorisoa. Mikkelin Eila kirjoittaa usein erittäin lämpimästi tunturikerhojen luomista ihmissuhteista. Usein olen minäkin miettinyt niiden mielenterveydellisiä merkityksiä. Aina ja päällimmäisenä tulee mieleen, että Lapinystävät ovat niitä kaikkein parhaita ystäviä.

Muuten olen sitä mieltä, ettei tämä oihheen mikhään kesä ollut kun en käynyt Lapissa.

anja

Rainer Paasonen on heinäkuussa tullut miehen ikään.
Onnittelumme.

Kolbman kuulumisia

Retkeilysesongin ollessa nyt takanapäin on aika muistella menneitä ja suunnitella tulevia retkiä. Jokainenhan meistä Lapinhulluista on kesällä käynyt "ylhäällä" kerran tai useammin. Jos joku ei ole käynyt, niin häntä täytyy onnitella rautaisesta luonteenlujuudesta. Kolbmalaiset ovat kiertäneet omin nokkinsa kuka missäkin, on koluttu Suomen Lappi kai kokonaan, Ruotsin Kebnekaise ja Jäämeren rannat Norjassa.

Tunturiporsaiden jälkiä on meiltäkin oltu siivoamassa. Kuusi eri talkooryhmää on suorittanut siivousurakkaansa, ensimmäiset jo kesäkuun alussa. Raporttien mukaan törkyä on ollut sanoinkuvaamattomasti, mutta ei ole enään. Kaikkiaan 11 autiotupaa olemme saaneet siivottua asuttavaan kuntoon.

Toukokuussa olivat Iogelaiset Turusta vierainamme Latosaaren kämpällä Orivedellä. Olimme järjestäneet vaelluskilpailun monipuolisine tehtävineen. Kilpailu aloitettiin sellaisilla retkeilyaiheisilla käytännön tehtävillä kuin perunoiden kuoriminen, solmujen teko, kiehisenveistäminen, kullanhuuhdonta ja verkon kutominen. Kahvitauon jälkeen sai vapaasti lähteä tehtäväpolulle jossa oli arvattava luontoon, Lappiin ja poroihin liittyviä asioita. Reitti oli sellainen, että se antoi edustavan kuvan hämäläismaastosta. Vähän kyllä moitiskeltiin "kuoppaisuutta", mutta mitä sille voi, jos ratamestari tykkää kavuta jyrkkiä rinteitä ja uskoo, että muutkin siitä nauttivat. Illalla tietenkin saunottiin ja tarinoitiin iltanuotiolla. Illan hämärtyessä tarpeeksi tarjottiin tamperelaisten suurta herkkua, vierailie melko tuntematonta mustaamakkaraa. Toisena päivänä, sunnuntaina, teimme lenkin Siikanevalla pitkospuita pitkin kävellen, suota ja aarnialueita ihaillen.

Keväällä vihdoinkin paljastettiin Kiilopäällä Tunturiladun lahja 40-vuotiaalle Suomen Ladulle. Tämä parin kolbmalaisen valmistama ohjetaulu vaati n. 70 työtuntia, sisältäen tekstin suunnittelun ja sommittelun sekä kirjoitustyön kolvilla polttamalla. Oli se vain onni että paljastustilaisuus pidettiin pienessä tutussa porukassa. Jos tilaisuus olisi pidetty lehdistön, TV:n ja arvovaltaisen kutsuvierasjoukon läsnäollessa, niin siitä olisi tullut iso nauru. Ja tauluntekijä olisi häipynyt tunturien taakse loppuiäksi. Raamit oli pystytetty siten, että taulu tulisi pystyasentoon ja taulu oli tehty siten, että se tulisi pitkittäin. No, nyt se on asiallisesti paikallaan kaikkien luettavana, ainakin niin kauan kunnes keski-Eurooppalaiset huolivat sen matkamuistoksi.

Leiripäivillä on tietysti oltu ja siellä koettu sateet sekä muut mukavat tuokiot. Osallistuimme myös yleisön viihdyttämiseen vaelluskilpailun puomijuoksulla. Rakennelmat ja leirialue olivat tavallisuudesta poikkeavia. Kaikkien tuttujen telttoja ei Purnuvuoren metsässä löytänyt, eräs kaveri ei löytänyt edes omaa telttaansa pitkään aikaan. Kumminkin metsässä on mukava telttailla, raikas ilmasto, linnun laulua ja tuulen suhinaa puissa. Eikä juokse myyrät teltan lattian alla, niin kuin pellolla telttailtaessa.

Erävaelluksen SM-kilpailuihin meiltä aikoo lähteä 6 partiota. Pitkin kesää on järjestetty valmennustilaisuuksia kilpailuihin liittyvistä asioista. Samalla myös ennen mukana olleet ovat evästäneet ensikertalaisia ja kertoneet tosiasioita kilpailujen luonteesta ettei kenellekään jää harhakuvitelmia sen suhteen. Kilpailu on erittäin vaativa ja fyysisesti raskas, mutta myös tavattoman antoisa. Mikä parasta, kilpailuissa vallitsee reilu henki. Armoa ei anneta, eikä sitä pyydetä, tarkoittaa sitä, että jos on vaelluksella vaikeuksia niin saa varautua siihen, että joku murjaisee pahasti ja nauraa päälle. Samalla mitalla siihen on vastattava. Kukaan ei valita, valittajatyypit eivät lällaiseen leikkiin lähde.

Syksyn lähestyessä painavat susiaisten järjestelytehtävät päälle. Miten niissä onnistumme on tätä luettaessa selvillä. Saivare.

VÄRRIÖN KAIRASSA 13.—21.4.1979

Tulppio — Värriö — Martti Tunturisusi Matti Isotalo, Antero Vuokko/tunturikerho Loge

13.4.

Kun lähes tyhjä postiauto tuo vaellusparivaljakkonsa perille on Tulppio sensijaan täysi ja baarissa miltei "villin Lapin" tunnelma. Siispä juotuaan vaiteliaina kahvikuppinsa ja neuvoteltuaan parin poroisännän kanssa lähtevät he kohta virittämään suksiaan ja ahkioitaan.

Liuttaessa illan valaistuksessa halki pakkashuuruisen metsän valpastuvat matkavalvomisesta väsyneet silmät. Ja kun tilava Saijanojan porokämppä todetaan vastakunnostetuksi ei hongankantokaan kauempaa hartioita kasaan paina. Tuttujen toimien jälkeen hiljenee kämppä. Vaan keskiyöllä ulvovat moottorikelkat ja kaksitoista "hyvällä tuulella" olevaa poromiestä taivuttaa niskansa matalasta ovesta astuessaan. Hyvänä säilyy sopukin ja toimeen tullaan. Yksi kerrallaan nukahtavat matalan majan asukkaat "kasettiporomiesten" mielikappaleen. 14.4.

NALTIOON soidessa ties monennenko kerran. Aamulla istuu 12 vaiteliasta miestä laverin laidalla ja katselevat kahden puheliaan miehen puuronkeittoa. Kohta on hiljainen metsä ympärillä kun he vetävät vielä raskaita, mutta hyvin liukuvia ahkioitansa. Hyvä ei kuitenkaan ole sää, vaan vastainen tuuli viskelee lumia silmille. Viluinen, mutta hyväksyttävä on taival pitkin Tulppiojoen reunusjänkää. Ja Hirvikaltionojalla käännytään kohti kartalta löytymätöntä, kunnollista Hiiripalon porokämppää. Tyytyväisinä astuvat jänkien tuiskusta sisään hiihtäjät.

15.4.

Aamusella on silmissä koko keväthankien kimmellys ja tiedossa kompassilukema kun ahkiovaeltajat koettavat vedettäviään metsän puilta suojella. Eikä kauaakaan kun aavan takaa alkaa kohota Ahmatunturin korkea hahmo. Valjaat ripustetaan kelon oksille ja alkaa tasainen nousu muista erillään olevalle tunturille. Alhaalla tyyni ylhäällä tunturien viima. Pitkään ei saata olla suoraan silmätysten huipun tuulen kanssa. Alastulo vauhdikkaasti kaarrellen onnistuu kaksi ja puolimetrisillä metsäsuksillakin. Jänkien pitkiä ketjuja jatkuu eteenpäinmeno näin sankat metsät välttäen. Aikanaan kohoaa edessä kartoilta tapaamaton ei helposti löydettävä Kohtalan porokamppä. Poikkeuksellisen soma on tuvan vaalea sisusta. Välipalan antamilla voimilla noustaan Kuorvusselän laelle, josta jo Värriö komeasti näkyy.

Ilta sujuu puutöiden merkeissä niin perusteellisesti, että yhden seinän alkaessa kadota näkyvistä havahtuu toinen: "Eiköhän ole jo aika lopettaa".

16.4.

Aamulla huomaamme päässeemme säänhaltijan suosioon, jossa tulemme sitten olemaan vaelluksemme loppuun saakka mieleenjäävällä tavalla.

Ohi Härkätunturin ja Härkätunturin entisen kämpän paikan, yli muutaman murustan, sivuitse suuren aavan ja pienten jänkien ja iltapäivällä tiukka nousu kohti Värriötunturia halkaisevaa peloittavaa Syväkurua. Tämän poikkeuksellisen ahtaan ja pystyseinäisen kurun läpihiihto on kyllä mahdollista, mutta ei ahkioiden kera. Siis ylös tunturiin seuraillen kurun reunaa, jossa kurkisteltaessa suksen kärki yllättäen napsahtaa poikki. Vaan mukana ovat varakärjet. Vaikeampaa on ahkioiden kera laskeutuminen toiselle puolelle. Kuitenkin palaavat vaeltajat hiihtäen läpi Lapin komeimpiin kuuluvan kurun tavaten myös uteliaan niskansa taittaneen poron. Korvien leikkaus tuo omistajalle tiedon ja löytäjälle halutessaan kolmekymppiä.

Illalla rinteiden ja puuston vuoksi ahkioille työteliäs saapuminen Hirvasjoen vanhaan porokämppään.

17.4.

Aamulla jälleen tuttu ura tunturiin ja nyt entistä työläämpi, mutta sujuva nousu koko Värriötunturiketjun päälle. Mutta sitten jo kelpaakin: Tasaisia lakia, metsämaata äärettömyyteen, idässä Sauoivan mahtava kupu. Juhlahetki vietetään Värriön korkeimmalla huipulla auringon laseista piittaamattomassa sokaisevassa valossa ja ilman värähtämättömyydessä.

Monikilometrinen lasku jänkien tasalle ja takeltavaan keliin. Murhahaaran autiotuvan ollessa parin kilometrin päässä valitaan "raaka peli".

Kohta saapuvat tuvalle kumppanusten kaksineloa katkaisemaan myös kaksi Sallan poromiestä kelkkojen perässä hetekoita vetäen, miehet sen mukaisia. Kaksituntisen kypsyttelyn jälkeen syntyy heiltä niin runsas käristys, että on siihen muidenkin lopulta osallistuttava: Kattilallinen poronkäristystä ja puikulaperunoita rasvaisessa "leuankirkastusnesteessä". Runsaiden tarinoiden ohella muisteltiin täällä 1700-luvulla eläneitä isää, jonka toisen kylän miehet surmasivat, ja hänen nuorta poikaansa, jonka kovat Käräjäaavan tuomarit lopulta jokeen hukutettavaksi määräsivät.

18.4.

Pitkin Murhahaaranojan jänkiä ja Murhahaaranselän metsiä käy hiihto tapahtumia tuomatta Värriöjoen tukkikämpille. Tuvan suuruuden vuoksi valitaan yöpaikaksi vähemmän honkatöitä tarjoava sauna.

19.4.

Värriöjoen metsien totisuuden jälkeen päädytään iltapäivällä Liessijoenlatvan kämpälle, joka oikea kelolinnoitus onkin. Edessä on vielä pitkä Joutsitunturin valtaus. Laajan laen kivihangilla saa kauan luetella näkyviä tuntureita.

Pitkän päivän ilta sisältää jälleen honkatöitä ja hyvässä saunassa kylpemisen. Ja lopuksi leivotaan kakku eli oikea laaja ja litteä lapinleipä, joka hyväksyvästi murahdellen teen ja kahvin kera poissyödään.

20.4.

Kohti Pöytösvaaraa käyvät nyt ponnistelut laajan Jauratsivuotson valkeuden sen vain välillä katkaistessa. Ohi Pöytösvaaran porokämpän hiihdetään tänään. Vasta Kosterjoella sopivan metsäisen kummun löytyessä heitetään sikseen.

Yllättävän nopeasti syntyy korkeaan hankeen maahan asti ulottuva lumeton ympyrä metallisella kaivuulevyllä. Hangen sisälle kohoaa nyt suurikokoinen loue. Lähes 30-asteisiin yöpakkasiin varaudutaan runsailla puilla, vaikka toinen kahdessa pussissa nukkuja ei niitä tarvitsekaan. Näin on kairan keskelle syntynyt valoisa ja lämmin ympyrä, jossa vaelluksensa viimeisen yön viettäjät seuraavat kipunoiden katoamista yön tummuuteen.

21.4.

Uusi päivä näkee ahkionvetäjät pyrkimässä kohti Koukkutunturin sisäosia. Pitkää nousua eivät ahkiot paljoa jarruta. Lopulta huipulla luodaan silmäys kairaan, joka nyt jää taakse. Täällä myös monasti loi taakseen levottoman katseen kontio — karhunkaataja Ikä-Alpin ollessa jälleen aivan kintereillä. Ohitse Koukkutunturin "koulun" eli Kokan käy lasku Palo-Hangasselän sujuville hangille. Pitkin Värriöjokivarsia käy lopulta päätöstaival Martin kylään. Ja niin käy että Martin lähestyessä tapahtuu helteessä kelin täysi romahtaminen.

"Jo osui kohdalleen"

Kasveja tuntureilta

Lapin karun maan vastakohdaksi on luontoäiti ihmisten silmien iloksi istuttanut laskemattomat ja lukemattomat kukat tunturin rinteelle. Siellä ne tervehtivät vaeltajaa hänen noustessaan tunturiin — ne ovat häntä vastaanottamassa kauniissa suojaisassa kurulaaksossa. Ne muodostavat suuren osan siitä annista, jonka vaeltaja Lapinkäynnillään saa.

Paitsi vaeltajan silmien ilona, voidaan tunturimaan kasveja tarkastella toiseltakin näkökannalta.

Lapin lyhyeen kesään mahtuu valtava määrä valoa ja viime vuosina on kokeilujen ja tutkimusten perusteella selvitetty juuri tuon suuren valomäärän vaikutusta eri kasveihin. Kaikki kolme pohjoismaata ovat näissä kokeiluissa mukana ja selville on saatu mm seuraavia seikkoja.

Eräiden vihannesten aromipitoisuuden on todettu olevan huomattavasti suuremman kuin etelässä kasvavien. Määrättyjen kasvien sokeripitoisuudet ja ravintoarvot ovat huomattavasti korkeammat kuin etelässä viljeltyjen. Joistakin vihanneksista on todettu saatavan useampia satoja kuin etelässä.

Lapin kesäöiden viileys vaikuttaa suotuisasti maustekasvien aromipitoisuuteen. Toisaalta se muutamien vihannesten kohdalla on haitallinen tekijä, näiden kasvien enemmän arvostaessa lämpöä kuin pohjolan valoisuutta.

Suoritetut tutkimukset ovat myös saaneet käytännön seurauksia. Maustekasvien ja lehtivihannesten viljelystä saattaa syntyä Lappiin uusi elinkeino. Aromiöljyä sisältävää väinönputkea on tarkoitus ruveta viljelemään mm Kittilässä, jossa ensimmäiset viljelyssopimukset on jo työty lukkoon. Ensimmäinen sato on arvioitu korjattavaksi parin vuoden kuluttua. Väinönputkesta saatavaa öljyä tullaan käyttämään lääkkeiden, liköörien ja makeisten valmistamisen yhteydessä.

Hyötykasvina ei väinönputken käyttö ole uusi asia. Se on tunnettu pohjolan kansojen keskuudessa satoja vuosia. Saamelaiset ovat käyttäneet kasvin varsia salaatin tapaan ja runsaasti sokeria sisältäviä juurakkoja on käytetty lääkkeenä.

Toinen huomion arvoinen Lapin hyötykasvi on variksenmarja. Sitä tullaan kokeilemaan likööreien ja viinin valmistuksessa.

"Ei kaksi ilman kolmatta". Maksaruohoihin kuuluva sinivihreä, möyheälehtinen ruusujuuri olkoon tällä kerralla kolmantena tarkastelumme kasvina. Edellisten tapaan hyötykasveihin ei ruusujuurta voida lukea, ellei usko vanhaan perimätietoon joka kertoo ruusujuuren katolle istutettuna estävän salamaniskun rakennukseen. Tätä asiaa voi kyllä olla hieman vaikea todistaa, sillä jos salama ruusujuuren istuttamisesta huolimatta sittenkin on iskenyt — lienee todistajia ja kertojia vaikea tavoittaa.

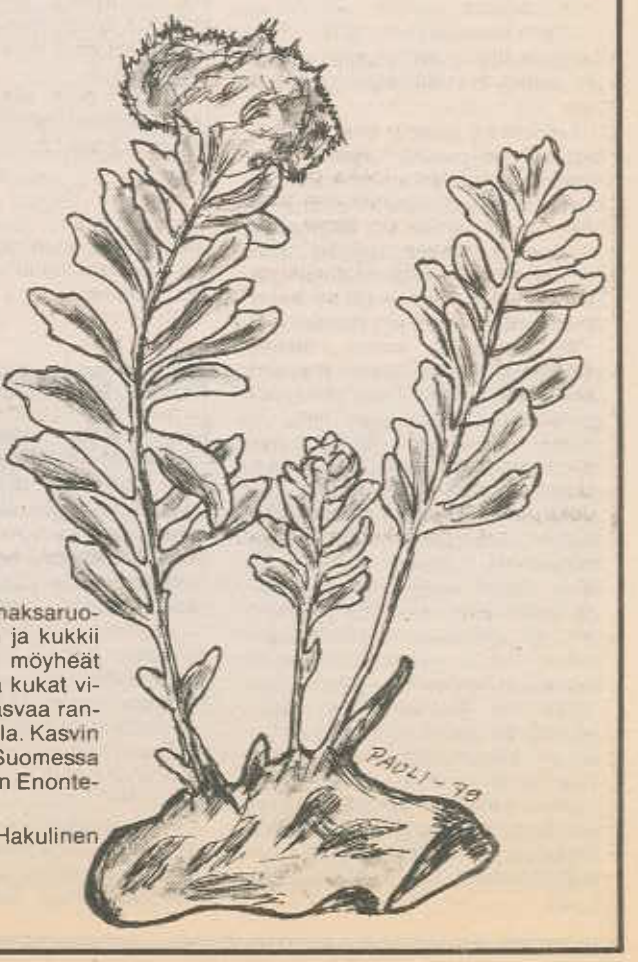
1. Väinönputki.
Angelica archangelica.

Väinönputki kuuluu sarjakukkaisten heimoon. Se on kookas kasvi, 1—2 metriä korkea. Väinönputki kasvaa etelässä merenrannoilla, pohjoisessa puronvarsilla ja niityillä. Se kukkii heinä-elokuussa ja on monivuotinen kasvi. Kukinnan jälkeen koko kasvi kuolee.

2. Variksenmarja.
Empetrum hermaphroditum.

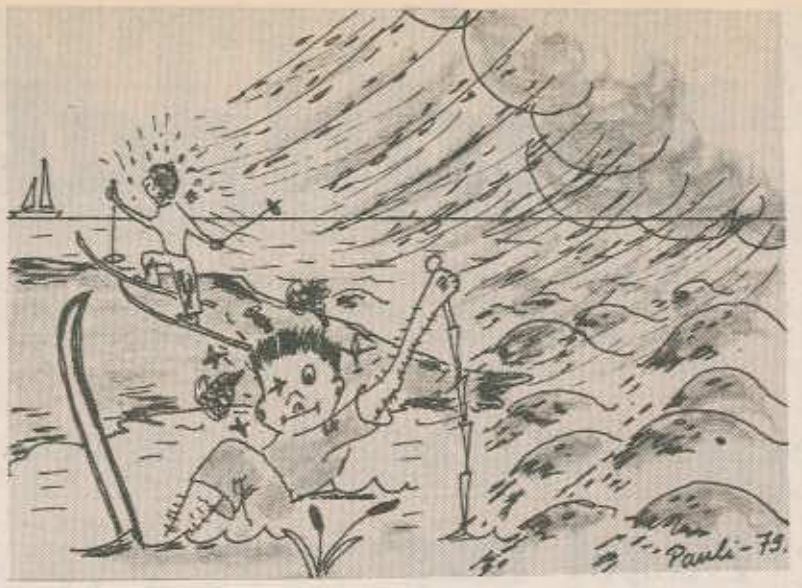
Variksenmarja on noin 10 cm korkea varpukasvi. Se kasvaa rämeillä, kankailla ja kallioilla. Sen lehdet ovat neulasmaiset, kukat pieniä ja punaisia. Variksenmarja kukkii heti lumen sulamisen jälkeen touko-kesäkuussa. Variksenmarja on vallitseva varpukasvi suurella osalla tunturikankaita.

3. Ruusujuuri.
Sedum rosea.

Ruusujuuri kuuluu maksaruokoihin, on monivuotinen ja kukkii heinä-elokuussa. Sen möyheät lehdet ovat sinivihreät ja kukat vihertävän keltaiset. Se kasvaa rannoilla ym kosteilla paikoilla. Kasvin korkeus on 5—30 cm. Suomessa on ruusujuuri yleinen vain Enontekiöllä.

Pauli Hakulinen

"Vesikeli" Ulkotammion viestissä...

Karhulan tunturisusikerho oli kutsunut tunturimieliset yhdeksännen kerran Ulko-Tammioon. Kutsu kuultiin ja sitä noudatettiin. Kaksi veneellistä tunturihulluja läksi 8.6. matkaan Karhulan riippusillan laiturista – siitä, mistä niin monesti aikaisemminkin. Matkan aikana eräät tekivät verryttelyliikkeitä katse tiukasti tähdättynä käytännössä vain harvoille suotuun tavoitteeseen – Ulko-Tammion viestihiihdon voittoon.

Tämä eksoottinen kilvoittelu vaatii joukkueelta erinomaista fyysistä kuntoa, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä, sitkeyttä, pelottomuutta, leikkimieltä, rehtiyttä, peräänantamattomuutta – ja onnea. Eikä yksin tämäkään riitä, vaan valmentajan pitää hallita taktiikat, strategiat, taiat ja tekniikat – vieläpä näytelläkin. Eikä suotta, sillä kysymyksessä on joukkueen kunnia puhumattakaan palkinnoista ja arvonimistä! Ja menestyneet saavat paistatella toisten ihailun loisteessa seuraavaan Ulko-Tammion retkeen saakka.

Kilpailun H-hetki hämärtyi sateisena ja tuulisena. Ensimmäiset kilpailijat syöksyivät taipaleelle todellisessa vesikelissä. Pienellä maavaralla varustetut hiihtäjät joutuivat käytännöllisesti katsoen uimaan, pienimmät sotkeutuivat merileviin. Parhaiten menestyivät ne, joiden valmentajat olivat oivaltaneet voidella sukset tuoreella turskan maksalla.

Toinen osuus tiedettiin erittäin vaaralliseksi ja sen vuoksi herrasmieskilpailijat soivatkin sen osuuden naisille. Tälle osuudelle sattuivat myös kilpailujen pikku haaverit – oli irtonaista lantiota ja nyrjähtänyttä niskaa, joita hätääntyneet huoltajat puoskaroivat tavalla, joka olisi saanut terveemmän pötkimään pakoon. Lähes poikkeuksetta kilpailijat sammuivat tyystin ennen seuraavaa vaihtoa – tärkeän kilpailun jännitys, viimeiseen asti puserretut suoritukset ja edellä mainittu puoskarointi olivat uuvuttaneet kilpailijat siinä määrin, että valmentajien piti hieman tai vähäistä enemmän auttaa kilpailijaa saapumaan vaihtoon.

Kolmannen osuuden pikataipaleelle jokainen kilpailija läksi ainoana tavoitteenaan joukkueensa sijoituksen parantaminen, sillä tiedettiin jo etukäteen, että ainoastaan jok'ikisen suorituksen täydellinen onnistuminen toisi tuiki tärkeitä pisteitä joukkueelle. Malttoivat miehemme sentään pysähtyä Tunturikaunokin kohdalle, aikoipa joku ryöstääkin saamettaren todistaakseen menestymisensä rastilla. Sen jälkeen olikin kilpailujen ainoa ravintola-asema nakkeineen ja kiitoshymneineen – ja se oli kaueheata.Loppumatkan saivatkin kilpailijat hiihtää sitten sakeassa pyryssä. – Ei olisi pitänyt mekkaloida sillä tavalla!

Neljännelle osuudelle lähdettäessä oli keli jo ehtinyt muuttua. Kyllä siinä suksi lipsui ja kanerva pöllysi, siinä voideltiin miestä ja suksea, voiteina kokeiltiin sinappia ja sillinsuolavettä, oli puhallusammuntaa ja sakkokierroksia, joutuivatpa hiihtäjät esittämään vielä metson soidinmenojakin. Olipa siellä niinkin täydellinen suoritus, että tuomaristo luuli niitä oikeiksi metsän eläviksi eikä edes huomannut arvostella suoritusta. Maalissa odotti ensiksi tullutta sekä arvalla valittua joukkuetta ylätys. Suurten arvokilpailujen tapaan niille suoritettiin efetriini-testi. Näytteiden keräily tapahtui julkisesti ja olisi luku sinänsä. Tuomaristo tutki näytteet aistivaraisesti ja maistamiskoe paljastikin, että eräs joukkue tai joku sen jäsen oli käyttänyt mainittua piristettä. Joukkue diskattiin.

Kilpailusta voidaan sanoa, että joukkueet tekivät kaiken mahdollisen ja vähän ylikin varmistaaksensa paikan auringossa. Puhuttiinpa sellaistakin, että joukkueiden huoltajat olisivat yrittäneet kilpailun toimihenkilöiden "voitelua". Tuomarineuvosto oli varuillaan ja perehtyi kyseiseen voiteluun perinpohjin tutkimalla, tosin vain aistivaraisesti, jokainen lahjukseen viittaavankin erän. Tuomarineuvoston yksimielinen toteamus oli: Hyvää, mutta turhan vähän!

Kilpailun pölyn ja kumun hieman hälvettyä päästiin tarkastelemaan ja vertailemaan suorituksia ja yleisesti voitiin todeta, että kilpailu oli äärimmäisen tasaväkinen. Tasaväkisyyttä kuvannee parhaiten se, että kaikki joukkueet sopivat pisteiden 298–313 sisälle! Tuloksista mainittakoon: 1) inkeroiset, 2) myllykoskiset, 3) haapasaariset, 4) pieksämäkiset, 5) karhulalaiset, 6) kavtsilaiset. Paras huoltaja, Kavtsin Lasse Råberg, julistettiin Saaren Sankariksi 1979. Parhaasta soidinkuvauksesta palkittiin Karhulan joukkue.

Lopuksi voidaan todeta, että mauritanilaiset olivat taas järjestäneet mieliinpainuvan, haasteellisen ja hienon Retken, joka kokosi susilauman sosiaaliseen yhdessäoloon Ulko-Tammioon. Toivottavaa vain olisi, että retken luonne säilyisi läheisenä kuten tähänkin asti. Muuten miten olisi: olisiko Ulko-Tammioviestistä olympialajiksi?

Matti M.

"timantteja hangella"

Oli sunnuntaiaamu muutama vuosi sitten. Enontekiön Hetan kylän kirkossa oli alkamassa Marian ilmestyspäivän muistoksi pidettävä *jumalanpalvelus. Kirkko oli täpötäynnä kansaa.* Pääasiassa lappalaisia värikkäissä puvuissaan. Sivummalla istui muutama etelän ihminen retkivaatteissaan.

Kirkossa vallitsi harras tunnelma. Kaikki kuuntelivat hiljaa ja tarkkaavaisina saarnan sekä muut kirkonmenot, joista osa pidettiin kolmella kielellä. Jumalanpalveluksen lopuksi polvistuivat ehtoolliselle tulleet pohjoisen asukkaat alttarin ja alttarin taakse seinälle maalatun kauniin alttaritaulun eteen. Maalaus on vaikuttava. Siihen on maalattu järven jäällä seisomassa lappalaispariskunta. Yksinäinen poro seisoo siinä etualalla vasemmalla. Kauempana jäällä näkyy pieni tokka. Järven takana kohoaa mahtava tunturi ja talvisen lapinmaiseman yläosaan on maalattu Vapahtajamme hahmo.

Jumalanpalvelus päättyi. Poistuimme hiljaa kirkosta. Kirkon ulko-ovelta avautuu etelään maisema, jossa oli jotain tuttua. Talvinen Ounasjärvi ja sen takana Pyhäkero – vain lappalaispariskunta, yksinäinen poro, pieni tokka puuttuivat. Muilta osin on luonnon suuri alttaritaulu tarkalleen sama, joka on maalattu sisälle kirkkoon.

Iltapäivällä täyttyi Ounasjärven jää pohjolan asukkaista kansallispuvuissaan. Jäälle aurattua rataa kiersivät vinhaa vauhtia porot rekineen. Lumi pöllysi, ajajia kannustettiin huikein huudoin – aamupäivän harras tunnelma oli vaihtunut riehakkaaseen ilonpitoon. Suopungit viuhuivat ilmassa poromiesten näyttäessä taitojaan. Joka puolelta kaikui puhe ja nauru. Kokonaiset perhekunnat olivat saapuneet tapaamaan sukulaisiaan ja ystäviään... suloinen kolmivuotias Ellen Maarit seisoi jäällä värikkäässä lapinpuvussaan kuin pieni nukke. Naiset seisoivat omissa ryhmissään suut leveässä hymyssä... miesten suissa tuprusivat käyrävartiset piiput – oli paljon asiaa puhuttavana, kun harvoin tavataan.

Niin kallistui kevätpäivä iltaa kohden. Pian ei jäällä ollut enää ketään. Marianpäivän juhlat olivat päättyneet.

Lähdimme hiihtämään järven yli etelää kohti. Silmäsimme vielä taaksemme kylän suuntaan. Laskeva aurinko punasi taivaanrannan – kirkon torni piirtyi auringon kultaa vasten. Näky oli lumoava. Oli aivan hiljaista, vain sukset sihahtelivat pakkaslumella. Edessämme oli pitkä ketju mahtavia tuntureita, "Timatteja hangella" vaelluksemme oli alkamassa...

"... saavuimme Pyhäkeron kämpälle... hiiret mellastivat siellä koko yönseudun, jotenkuten nukuimme sentään. Aamulla loimme silmäyksen Pyhäkeron rinteeseen. Oli siinä nousua – oli, mutta kauas – kauas kantoi huipulta katsekin. Huikkasimme luoteeseen käsivarren suurtuntureiden suuntaan: "Tulossa ollaan... tulossa ollaan, vuosi vuodelta lähempänä olemme"..."Älkää odottako liian kauaa, ihmisen ikä on lyhyt", tuntui mahtava Saana sieltä kaukaa huokaavan.

Oli se melkoista lentoa Pyhäkerolta. Sioskurun kämpällä paikkasimme poikkimennyttä suksea, lähdimme sieltä nousemaan kohti Rautuvaaraa – aurinko paistoi täydeltä terältään. Silmiä häikäisi, hiki virtasi ja rinkka hankasi olkapäähän. Pitkät huikoset laskettelimme Rautuojan kämpälle. Nostimme sukset seinustalle, asetuimme taloksi.

Seuraavana yönä leimusivat revontulet taivaan täydeltä – valvoivat Lapin noidat, maahiset, sopulit. Ulkona oli kylmä, pakkasta yli kolmenkymmenen asteen... sudenjälkiä nähtiin aamulla lumessa. Sellaista yötä ei tule toista.

Auringon ensimmäiset säteet ilmestyivät idän suunnalta – kevyt pilvi purjehti taivaalle – hohtavat timantit leijuivat hangelle... pian kimalsi Outtakan länsirinne...kohta koko laaja tunturimaa. Siellä ne hehkuivat koko vaelluksemme ajan... niiden säihkeessä kulki suksi sinä päivänä kevyesti Pahakurun suuntaan... Hannukuru tarjosi meille yösijan seuraavana yönä.

...jäinen tuuli riepotteli meitä Outtakan rinteillä, paleltua meinasivat susilta kuononpäät ja etutassut. Huipulla hetki, tuiskussa – tuulessa. Ei siinä ihmeemmin maisemia nähty. Vasta kaukana alhaalla Pahakurulla helpotti viima... tunturille jäi tuuli. Haukkalinnalla nostimme rinkat selkään... sinne jäivät Ounastunturit Pahakurun taakse...jossain edessä odottivat Pallaksen hiput. Sen päivän taival oli raskas. Oikealle jäivät Suastunturi, Lumikero ja Vuontiskero... vasta illan hämärissä kolkuttelimme lumia pois kengistämme Susikyrön portailla.

"Löppöpäivä" – se oli eilen. Nyt kiipesimme Röyninkurua ihan pilviin saakka, siltä se tuntui. Montellin kämpällä vedimme henkeä. "Hetan hukkien" terveiset jäivät tuohelle raaputettuina kattohirren rakoon – me jatkoimme matkaa. Oli Vuontiskero meiltä käymättä. – ei ole enää. Lumikeron länsirinnettä hiihdimme Suaskurulle. Sieltä löytyi "tunturisusien salainen kokouspaikka", ei ollut kuitenkaan palaveria menossa... oli hiljaista – koskematon hanki. Karhunpesäänkin melkein törmäsimme... sen kohdalla meillä oli onnea – karhut sikeässä unessa. Hiljaa hiihdimme ohitse.

Vielä oli paikka, jossa piti käydä. Taivaskero. Ja käytiinkin. Mahtavat oli sieltä maisemat, sen tiesimme – emme nähneet... oli siellä sellainen tuisku ja myrsky... pilvet viistivät rinteitä... lunta tuli taivaan täydeltä. Oli meillä kerolle asiaakin, ei sinne ihan huvikseen menty... oli vanhan tädin terveiset käynniltä vuosikymmenien takaa... ne sinne rinteeseen huudettiin ..."Muistetaan – muistetaan käynti... ennen sotia, silloinhan se oli – jätti suksensa puoliväliin rinteeseen... loput tuli kävellen, konttasikin osan", näin kuului jossain tunturin kupeelta... kaikenlaista sitä kokee ja kuulee lumimyrskyssä tunturilla.

Käänsimme tuulelle selkämme – annoimme mennä. Nammalkurussa olimme tuossa tuokiossa... Röyninkurua kun laskimme – vapisivat polvet... penkan yli lensimme Vuontisjärven jäälle. Jäätä hiihtäessämme jätimme lumimyrskyn taaksemme... taivalta kertyi sille päivälle neljättä peninkulmaa..."

Vielä jäivät timantit loistamaan hangelle, mutta retkipäivät olivat meiltä vähissä – oli lähdettävä etelään.

Pauli Hakulinen

Olemme asiantuntijoita

Tunturiladun puheenjohtaja on saanut erään kunnan rakennusviranomaisilta pyynnön asiantuntija-avun antamisesta riippusillan rakentamisessa. Heidän mukaansa olemme valtakunnan ainoita asiantuntijoita tällä alalla.

SUSIVIIKKOA vietetään Susi-Talaalla 7.–13. 4. -80 Ilmoittautumiset Zeta:lle Suomen Ladun toimistoon.

Johtajasudet mallia 1979:

129. Terttu Civill, Tampere.
Susi no 759/-69. Johtajasusivaellus 330 km hiihdetty huhtikuisessa Käsivarren vaastossa itse nelihenkistä porukkaa vetäen. Harrastusnäytteenä Terttu on perehtynyt Lapinraanun historiaan, käyttöön ja kutomiseen, ja jopa itse kutonut tällaisen raanun. Eräretkiensä ohella Terttu puuhaa Kolbman kerhotoimikunnassa.
Hu 62, Er 10, Jo 5.

130. Matti Isotalo, Espoo.
Susi no 1129/-74. Johtajasusivaellus tehty Inarinjärven — Tuntsan maastossa velipojan kanssa, Inarilla soutaen ja Nellimöstä Värriöön kävellen. Matti tuntee hyvin myös Ruotsin tunturit. Ansiokas harrastusnäyte käsittelee turvekammia. Matti on aktiivinen kavtsilainen, joka nykyisin vaikuttaa myös Logessa.
Hu 73, Er 24, Jo 16.

131. Tapio Jyvämies, Kerava.
Susi no 1229/-76. Johtajasusivaellus 328 km tehty huhtikuussa -79 hiihtäen Käsivarren maastossa kolmehenkistä porukkaa vetäen. Laaja harrastusnäyte käsittelee Lemmenjoen kultahistoriaa ja sisältää myös omakohtaisia kultamiesten haastatteluja ja valokuvia.
Hu 40, Er 12, Jo 11.

132. Eino Lehtinen, Tampere.
Susi no 1278/-77. Johtajasusivaellus 324 km tehty Kalle Keräsen porukassa talvella -78 Enontekiön Maanselän — Vaskon maisemissa. Harrastusnäytteenä Eino on perehtynyt autiotuvan rakentamiseen yksityiskohtaisine piirustuksineen ja ohjeineen.
Hu 51, Er 11, Jo 6.

133. Olli Mettälä, Anjalankoski.
Susi no 1241/-76. Pitkä johtajasusivaellus 426 km hiihdetty reitillä Nuorgam — Sevetti — Kilopää huhtikuussa -76 kolmihenkisellä porukalla. Harrastusnäyte pohdiskelua luontaiselinkeinoon kohdistuvasta paineesta Lapin luontoa hyväksi käyttäessä.
Hu 44, Er 11, Jo 5.

Susivaliokunta päätti kokouksessaan 1. 10. -79 hyväksyä seuraavat henkilöt Tunturisusien rääthyyn:

		hu	er	jo
1300	Aaltonen Pekka, Ylöjärvi	27	6	5
1301	Hakala Lauri, Jyväskylä	30	6	2
1302	Hiltunen Jaakko, Lempäälä	31	8	5
1303	Hurtta Maija, Kotka	24	2	—
1304	Häyrinen Pentti, Jyväskylä	33	3	2
1305	Kallonen Esko, Lempäälä	40	6	3
1306	Kauppila Erkki, Tampere	15	5	5
1307	Kauppinen Reino, Riihimäki	17	2	—
1308	Kurki Ritva, Kotka	30	6	1
1309	Kärkkäinen Esko, Turku	12	4	—
1310	Mäkiranta Timo, Tampere	16	6	4
1311	Niemi Matti, Tampere	30	8	5
1312	Nurisalo Viljo, Kokkola	20	12	12
1313	Polvinen Martti, Pirkkala	10	6	5
1314	Poussa Hely, Vantaa	32	8	—
1315	Pulli Anneli, Naantali	21	7	5
1316	Reijonen Ahti, Tampere	61	12	7
1317	Rissanen Pertti, Tuulos	16	4	2
1318	Silén Nikolai, Hämeenlinna	28	13	5
1319	Vatanen Riitta, Jyväskylä	16	5	2
1320	Vilppo Hannu, Espoo	14	5	2
1321	Virtanen Risto, Vantaa	20	11	4
1322	Väisänen Niilo, Pirkkala	17	3	1
1323	Yli-Kuivila Pentti, Turku	29	10	9

Joulupaketit

Perinteellisesti Tunturilatu lähettää joulupaketteja Lappiin. Lahjoituksena toivotaan vaatteita, uusia tai uuden veroisia sekä säilyvää ruokatavaraa ja leikkikaluja.

Tavarat olisi toimitettava Suomen Ladun toimistoon Korkeavuorenkatu 25 A Helsinki 13, marraskuun viimeiseen päivään mennessä.

Sudet 1979

Susivaliokunta on taas pitänyt vuotuisen ankaran istuntonsa. Muistamme hyvin, että uudet kiristetyt susivaatimukset astuivat voimaan 1977, ja tämä on selvästi heijastunut uusien susien määrässä. Tähän on itse asiassa pyrittykin, ja tyytyväisesti muristen voimme todeta, että laatu korvaa määrän.

Tunturisusiksi pyrki tänä vuonna 25 pentua, joista kaikki paitsi yksi, siis 24, ankaran harkinnan jälkeen päätettiin hyväksyä Tunturisusien rääthyyn. Taso on hyvä kuten luettelosta näkyy: keskimäärin 6—7 eräretkeä/pentu, mikä on selvästi enemmän kuin takavuosina.

Johtajasusien ylen korkeaan rääthyyn pyrki tänä vuonna viisi Tunturisutta. Kaikki viisi olivat riittävän hallavaturkkisia Susivaliokunnan mielestä, ja niinpä Tunturiladun Johtokunta hyväksyikin kaikki viisi. Huomattakoon että kaikki harrastusnäytteet olivat kovin ansiokkaita ja ne pitäisi jossakin muodossa vielä pyrkiä julkaisemaan.

Leikkiähän tämä jälleen on, mutta yhä vakavammaksi vetää totuuden toinen puoli. Turismin ja vandalismin levitessä Lapissa velvoittaa Tunturisuden arvo meitä yhä voimakkaammin. Susimerkki pitää kantaa kunniakkaasti ja esikuvana muille, ja visusti muistettava Tunturisuden käskyt.

Ikäsusi n:o 45 Eila Hämäläinen, Mikkeli

Eila aloitti Lapin matkansa osallistumalla Tapsa Piiraisen johtamille tunturieräretkille. Hän oli syksyllä 1967 tyttöjen eräretkiporukassa, jota on luonnehdittu "Lapin ehkä vaikein erämaavaellus". Utsjoen lähes puuttomalla tunturialueella vaeltajat joutuivat illan pimetessä kahlaamalla ylittämään vesiesteitä, joissa vesiraja ulottui rinkan pohjaan saakka. Tavoitteena oli karttaan merkitty kämppä, jota ei enää ollut. Omatoimisuus ja neuvokkuus olivat nyt tarpeen, kun lumisateessa ja pakkasessa oli saatava tulet, kuivattava varusteet, sekä rakennettava yöpymissuoja. Ei tämä vastoinkäyminen Eilan lapinmatkoja lannistanut, vaan sen jälkeenkin hän osallistui moniin ns. ylipitkiin tunturieräretkiin kesällä

ja talvella. Näillä kaikilla eräretkillä on Eila osoittautunut käteväksi ja monitaitoiseksi retkikumppaniksi. On sanottu että Eilan hyvätuulisuus tarttuu retkikumppaneihin.

Susimerkin numerolla 592 sai Eila v. 1967 susiaisissa. Lukuisat pitkät eräretket ja perusteellinen Lapin tuntemus olisivat olleet pätevyytenä johtajasusi arvoon, mutta lienee ollut sitä Eilan vaatimattomuutta kun anomus on jäänyt tekemättä.

Ivalonjoen kultalan siltatalkoisiin kesällä 1968 osallistuminen toi Eilan muun tunturilatutoiminnan piiriin. Kehkeytyi ajatus oman tunturikerhon perustamisesta Mikkelin lääniin. Tunturikerho Njellän perustaminen tapahtuikin parin neuvottelun jälkeen 18. 1. 1970.

Kerhon toiminnassa Eila on ollut keskeisenä henkilönä, sillä juuri hänen aloitteestaan Mikkelin ja Pieksämäen seutujen tunturilatulaiset perustivat tunturikerhon Njellän. Kerhon sihteerinä on Eila toiminut perustamispäivästä lähtien.

Eila osallistui siihen tehoporukkaan joka v. 1973 kesällä kunnosti Ykin sillan Ivalonjoen Kultalassa ja sen päätteeksi osallistui operaatio "Tunturiluutaan". Susikyrön kunnostustalkoisiin ja Susi-Talaksen rakennustalkoisiin on hän myöskin osallistunut.

Mikkelin Ladun toiminnassa Eila on ollut keskeisellä paikalla. Hän on toiminut sen puheenjohtajana, varapuheenjohtajana ja johtokunnan jäsenenä.

Ansioistaan latutyössä on Eilalle myönnetty v. 1976 Suomen Ladun pronssinen ansioplaketti.

Onnittelumme!

Ikäsusi n:o 46 Väinö Martikainen, Tampere

Vänni tutustui Lappiin ensimmäisen kerran vuonna 1961. Tästä käynnistä kirposi kipinä. Niinpä Tunturikerho Kolbman nykyinen puheenjohtaja ja kerhon riveissä alusta alkaen puuhamiehenä toiminut Vänni saikin tunnustaa Lapin tuntureineen voittajakseen. Tunturilatuun hän liittyi 1966 ja vihkaistiin tunturisudeksi samana vuonna sekä johtajasudeksi 1970.

Aktiivinen retkiveikko on ehtinyt — paitsi kiertämään Lappia normaalien eräretkien merkeissä — myös osallistumaan moniin Tunturiladun talkoisiin Susikyrössä ja Susi-Talaksella. Eräretkiä onkin kertynyt 23, talkoilu- ym käyntejä lisäksi 15 ja huiputettuja tuntureita 129, joista käsivarren suurtuntureita (yli 1000 m) 23. Mieleenpainuvin lienee ollut Vännin eräretkistä — vaikka joukossa on pari kokemusrikasta 400 kilometristäkin — se, kun hän joutui vaimonsa ja tämän viiden sisaren kanssa eräretkelle Saariselälle!

Vänni on osallistunut puolenkymmentä kertaa Erävaelluksen SM-kilpailuihin, joista hänellä on saavutuksena kolme arvokasta pronssisijaa, viimeisin tältä syksyltä. Järjestämässä kyseisiä kilpai-

Jatkuu 5. sivulla

Ikäsusi n:o 47 Raimo Niklander

Polkupyörällä Kilpisjärven kautta Narviikiin lähti Rami Niklander v. 1952, matkaa kertyi 1100 km. Tällä matkalla iski lapinkuume Ramiin, niin että matkoja lapintuntureille on tähän mennessä kertynyt 35. joista eräretkiä 14. Suomen Ladun hiihtokurssin ja eräretkien vetäjänä Rami on ollut 20 kertaa ja näillä kursseilla hän on tullut tunnetuksi reiluna vetäjänä ja taitavana pujottelijana josta hänellä on muistona Vuokatin kultainen merkki. Hän oli mm. vetäjänä ensimmäisellä Susivaelluksella Utsjoelta — Kiilopäälle v. 1963, matkaa kertyi 350 km. Tunturisusi vuodelta 1960 ja johtajasusi v. 1968. Latuneuvojien perustajajäsen, puheenjohtajana 1966. Helsingin Ladun johtokunnan jäsen -60 luvun alussa Tunturiladun jäsen -50 luvun puolesta välistä, susivaliokunnan jäsen vuodesta -71, jonka puheenjohtajana vuodesta 1976. Ansioistaan latutyössä Ramille on annettu Suomen Ladun hopeinen ansioplaketti v. 1977. Näistä tunnustuksena Rami on kutsuttu ikäsusien korkeaan rääthyyn.

Jatkoa 3. sivulta

tiin pitkään ja hartaasti ja yhtäaikaa puhuen. Jokainen halusi kertoa juuri oman kokemuksensa tapahtuneesta.

Suoranaisessa hengenvaarassa oli ollut Enni, jonka eteen emokarhu oli hypännyt aikaisemmin mainitun leveäoksaisen kuusen alta. Tajutessaan karhun edessään Enni oli tehnyt äkkipysähdyksen ja samassa nähnyt myös pennut. Pysähdystä seurasi äkkikäännös ja lasku alaspäin ja onneksi vasta sen jälkeen säikähdyksen aiheuttama jalkojen tutina. Ennin ja karhujen välimatka oli ollut vain pari metriä. metriä.

Huttus-Pekan ensimmäinen näkökulma tilanteesta oli ollut pikkukarhut ja Eikka, jota ne näyttivät seuraavan kuin koiranpennut.

Kävimme tutkimassa pesää, joka nyt oli tyhjänä. Rajamiehet, joille tapauksesta myöhemmin kerrottiin, ihmettelivät karhuemon pesän valintaa. Vain nuori karhu rakentaa pesänsä paikkaan, johon aurinko alkaa paistaa näin aikaisin keväällä. Jäljistä päätellen pennut olivat olleet hereillä ja tepastelleet hangella jo ennen tuloamme. Rajamiehet kertoivat myös, että vastaavassa tilanteessa heidän olisi ollut pakko ampua karhu, koska se pentujaan suojellakseen yleensä vaaratilanteessa hyökkää vihollisen ylivoimasta välittämättä.

Meidän sympatiamme olivat kuitenkin karhuperheen puolella, koska olimme selvinneet tilanteesta säikähdyksellä. Toivoimme hartaasti, etteivät pyssymiehet tavottaisi perhettä karhunmetsästysajan pian alkaessa, eikä näin todennäköisesti käynytkään, koska lehtitietojen mukaan Sarmin alueella ei karhuja tänä keväänä kaadettu.

